۱۳۵۲.۷۶

بسم الله الرحمن الرحیم

شناخت حدیث

دفتر دوم

فهم و نقد حدیث ـ از مبانی تا مصادیق

مؤلف: دکتر مجید معارف

به کوشش: محمد نعمتی

انتشارات نبأ

www.ketab.ir

سرشناسه : معارف، مجید، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور : شناخت حدیث / مجید معارف؛ به‌کوشش محمد نعمتی.
مشحصات ناشر : تهران: مؤسسهٔ فرهنگی نبا، ۱۳۹٤-
مشخصات ظاهری : ۲ ج.
شابک : ۱۸۰۰۰۰ریال: ج.۱، چاپ سوم: ۷-۵۹-۸۳۲۳-۹٦٤-۷۸؛ ۲۰۰۰۰ ریال: ج.۲:
٦-۰۵۳-۲٦٤-٦۰۰-۹۷۸
وضعیت‌فهرست‌نویسی : فیپا
مندرجات : ج.۱. مبانی فهم متن - اصول نقد سند. -- ج.۲. فهم و نقد حدیث - از مبانی تا مصادیق.
موضوع : حدیث -- نقد و تفسیر
موضوع : حدیث -- علم‌الرجال
شناسهٔ افزوده : نعمتی، محمد
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹٤ ۹ش۵۷م/۱۰۹
رده‌بندی دیویی : ۲۹۷/۲٦۷

www.ketab.ir

شناخت حدیث

(دفتر دوم)

فهم و نقد حدیث - از مبانی تا مصادیق

مؤلف: مجید معارف
به‌کوشش: محمد نعمتی
نمایه‌ها: حمید سلیم‌گندمی
ناشر: انتشارات نبأ
تهران: خیابان دکتر شریعتی، بالاتر از خیابان بهار شیراز،کوچه مقدم، نبش ادیبی، پلاک۲٦، طبقه سوم
تلفن: ۷۷۵۰٤٦۸۳-۰۲۱ وب سایت: www.nabacultural.org
شابک: ٦-۰۵۳-۲٦٤-٦۰۰-۹۷۸
چاپ: اول، ۱۳۹٤ قیمت: ۲۰۰,۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ چاپ: دالاهو صحافی: صالحانی
صفحه‌آرایی: حروفچینی مهدی ٦٦۰۸٦۵۷۰

فهرست مطالب

پیشگفتار: ۱۷

بخش ۱: مباحث پایه‌ای در دانش فقه‌الحدیث ۲۳

فصل ۱: درآمدی بر سبک‌شناسی کلام نبوی ۲۵

۱-۱-۱- مقدمه ۲۵

۱-۱-۲- سبک و دانش سبک‌شناسی ۲۸

۱-۱-۳- بررسی سبک کلام نبوی ۳۰

۱-۱-۳-۱- سطح معنا ۳۰

۱-۱-۳-۲- سطح لفظ ۳۷

۱-۱-۳-۲-۱- سبک واژگان ۳۷

۱-۱-۳-۲-۱-۱- فصاحت الفاظ ۳۷

۱-۱-۳-۲-۱-۲- فراوانی غرائب ۳۸

۱-۱-۳-۲-۲- سبک ادبی و بلاغی ۴۱

۱-۱-۴- شناخت سبک فردی کلام نبوی نسبت به سبک دوره ۴۵

۱-۱-۵- نتیجه‌گیری ۴۸

فصل ۲: کارکردهای «نقدمتنی» احادیث نزد محدّثان متقدّم امامی ۵۱

۱-۲-۱- مقدّمه ۵۳

www.ketab.ir

۱-۲-۲- نقد متن در روایات ٥٤
۱-۲-۳- نقد متن نزد محدّثان متقدّم امامی ٥٦
۱-۲-۳-۱- تصحیح مضمون احادیث ٥٦
۱-۲-۳-۲- اعتبارسنجی کتب حدیثی ٦٢
۱-۲-۳-۲-۱- توجه به کتب عرضه شده بر ائمه علیهم‌السلام ٦٢
۱-۲-۳-۲-۲- توجه به درونمایه‌ی کتب حدیثی ٦٥
۱-۲-۳-۲-۳- استثنای برخی مطالب کتب حدیثی ٦٨
۱-۲-۳-۲-٤- مقایسه با کتب معتبر ٧٠
۱-۲-۳-۳- کشف آسیب‌های متنی ٧١
۱-۲-۳-٤- اطمینان به صدور احادیث ٧٥
۱-۲-۳-٥- کشف جهت صدور احادیث ٨٠
۱-۲-۳-٦- داوری رجالی درباره‌ی راویان احادیث ٨٣
۱-۲-۳-۷- نتیجه‌گیری: ٨٥

فصل۳: حجیت و نقش دانش‌های بشری در فهم و نقد روایات از ۸۷

۱-۳-۱- مقدمه ٨٩
۱-۳-۲- درآمد ٨٩
۱-۳-۳- علامه شعرانی و حجیت دانش‌های بشری ٩٠
۱-۳-٤- قرآن و دانش‌های بشری ٩٢
۱-۳-٥- حدیث و دانش‌های بشری ٩٥
۱-۳-٦- نقش دانش‌های بشری در فهم گزاره‌های دینی ٩٧
۱-۳-۷- نوع رویکرد شعرانی به این دانش‌ها ١٠٠
۱-۳-۹- نقش دانش‌های بشری در فهم و نقد روایات ١٠١
۱-۳-۹- فلسفه و نقش آن ١٠١
۱-۳-۱۰- فلسفه‌ی مقبول ١٠٢
۱-۳-۱۱- عرفان و نقش آن ١٠٦
۱-۳-۱۲- عرفان مقبول ١٠٦

www.ketab.ir

۱-۳-۱۳- نمونه‌ها ۱۰۸
۱-۳-۱٤- تصوف و نقش آن ۱۱۰
۱-۳-۱۵- تصوف مقبول ۱۱۱
۱-۳-۱٦- دانش کلام و نقش آن ۱۱۳
۱-۳-۱۷- نمونه‌ها ۱۱۵
۱-۳-۱۸- دانش فقه و نقش آن ۱۱۷
۱-۳-۱۹- نمونه‌ها ۱۱۷
۱-۳-۲۰- دانش نجوم و نقش آن ۱۱۹
۱-۳-۲۱- نمونه‌ها ۱۲۱
۱-۳-۲۲- نتیجه ۱۲٤

فصل ٤: روش‌های فقه‌الحدیثی فیض کاشانی در الوافی ۱۲۵

۱-٤-۱- مقدمه ۱۲۷
۱-٤-۲- طرح مسأله ۱۲۷
۱-٤-۳- اهمیت فقه‌الحدیث و جایگاه آن در *الوافی* ۱۲۸
۱-٤-٤- منابع فیض کاشانی در فقه‌الحدیث روایات ۱۳۰
۱-٤-۵- شاخصه‌های مهم در روش فقه‌الحدیثی فیض کاشانی ۱۳۲
۱-٤-۵-۱- استفاده از قرآن ۱۳۲
۱-٤-۵-۲- استفاده از روایات ۱۳٤
۱-٤-۵-۳- استفاده از تاریخ و زمان‌شناسی در بیان‌های فقه‌الحدیثی ۱۳۷
۱-٤-۵-٤- بهره‌گیری از مباحث ادبی، بلاغی در بیان‌های *الوافی* ۱٤۱
۱-٤-۵-٤-۱- ریشه‌یابی لغوی کلمات حدیث ۱٤۱
۱-٤-۵-٤-۲- مباحث صرفی و نحوی در بیان‌های *الوافی* ۱٤۲
۱-٤-۵-٤-۳- مباحث بلاغی در بیان‌های *الوافی* ۱٤۳
۱-٤-٦- بهره‌گیری از سایر علوم و معارف در بیان‌های *الوافی* ۱٤٤
۱-٤-۷- نتیجه‌گیری ۱٤٦

www.ketab.ir

فصل۵: عقل و نقل در دیدگاه سید مرتضی و پی‌جویی رابطه‌ی ۱۴۹

۱-۵-۱- درآمد ۱۵۱
۱-۵-۲- زمینه‌های عقل‌گرایی در آثار و شخصیت سید مرتضی(ره) ۱۵۲
۱-۵-۳- نقل و اعتبار آن از نظر سید مرتضی(ره) ۱۵۴
۱-۵-۴- عقل و اعتبار آن از نظر سید مرتضی(ره) ۱۵۶
۱-۵-۵- اصول عقلی از دیدگاه سید مرتضی(ره) ۱۵۷
۱-۵-۵-۱- اصل حُسن و قُبح ۱۵۷
۱-۵-۵-۲- اصل اختیار و نفی جبر ۱۵۸
۱-۵-۵-۳- اصل مباح بودن هر منفعت بی‌ضرر ۱۵۹
۱-۵-۶- شاخصه‌های عقل‌گرایی در آثار سید مرتضی(ره) ۱۶۰
۱-۵-۶-۱- نقد خرافات ۱۶۱
۱-۵-۶-۲- تأویل آیات و روایات ناسازگار با اصول عقلی ۱۶۲
۱-۵-۶-۳- توجیه عقلی احکام ۱۶۳
۱-۵-۶-۴- دفاع از اصول و مبانی تشیّع ۱۶۳
۱-۵-۷- پی‌جویی از رابطه‌ی عقل و نقل در آثار و آراء سید مرتضی(ره) ۱۶۵
۱-۵-۷-۱- حوزه‌ی اختصاصی عقل ۱۶۵
۱-۵-۷-۲- حوزه‌ی اختصاصی نقل ۱۶۷
۱-۵-۷-۳- تأیید عقل با دلایل نقلی ۱۷۰
۱-۵-۷-۴- تأیید نقل با دلایل عقلی ۱۷۱
۱-۵-۸- نتیجه‌گیری ۱۷۲
۱-۵-۹- پی‌نوشت: ۱۷۳

بخش۲: بررسی‌های تطبیقی در فقه‌الحدیث پاره‌ای از روایات ۱۷۹

فصل۱: بررسی حدیث تجلّی خداوند درقیامت به‌صور مختلف و ۱۸۱

۲-۱-۱- مقدمه: ۱۸۳
۲-۱-۲- طرح مسأله: ۱۸۳

www.ketab.ir

۲-۱-۳- بررسی مآخذ حدیث ۱۸٤
۲-۱-٤- بررسی اسناد حدیث ۱۸۷
۲-۱-۵- بررسی متن حدیث ۱۸۸
۲-۱-۵-۱- نظرات محدثان درباره‌ی متن حدیث ۱۸۸
۲-۱-۵-۲- برداشت ابن‌عربی از حدیث ۱۹۱
۲-۱-۵-۳- نقد برداشت ابن‌عربی از حدیث ۱۹٦
۲-۱-۵-۳-۱- روشنگری آیات قرآن‌کریم درباره‌ی عقیده‌های ناصواب ۱۹۷
۲-۱-۵-۳-۲- تعارض این گمانه با تعالیم اهل‌بیت علیهم‌السلام ۲۰۰
۲-۱-٦- نتیجه‌گیری ۲۰۲

فصل ۲: اخبار مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام میراث مشترک امت ۲۰۳

۲-۲-۱- مقدمه: ۲۰۵
۲-۲-۲- طرح مسأله ۲۰٦
۲-۲-۳- مصادیق اهل‌بیت علیهم‌السلام ۲۰٦
۲-۲-٤- درآمد ـ منقبت و مهم‌ترین محورهای آن در قرآن ۲۰۸
۲-۲-۵- مراد از منقبت ۲۰۹
۲-۲-۵-۱- فلسفه‌ی طرح مناقب از نظر آیات و روایات ۲۱۰
۲-۲-۵-۲- اهل‌بیت علیهم‌السلام افضل اصحاب مناقب ۲۱۱
۲-۲-٦- ویژگی‌ها و امتیازات مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام ۲۱۲
۲-۲-٦-۱- کمیت و تعداد ۲۱۳
۲-۲-٦-۲- کیفیت و محتوا ۲۱۳
۲-۲-٦-۳- همراهی رفتار با گفتار ۲۱۳
۲-۲-٦-٤- تکرار هماهنگ و همگون ۲۱۳
۲-۲-٦-۵- اشتمال بر بیان و شأن ورود ۲۱٤
۲-۲-٦-٦- اصالت، عمومیت زمانی و عدم خلل ۲۱٤
۲-۲-٦-۷- مقابله، کتمان و تحریف ۲۱۵
۲-۲-٦-۸- انتشار و شهرت ۲۱۵

www.ketab.ir

۲-۲-۷- پیوند اهتمام به مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام و حیات شریعت ۲۱۶
۲-۲-۸- محدثان و نقل اخبار مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام ۲۱۸
۲-۲-۹- آسیب‌شناسی اخبار مناقب (حاکمان در برابر مناقب اهل‌بیت) ۲۱۹
۲-۲-۹-۱- کتمان مناقب عترت ۲۲۰
۲-۲-۹-۲- نبرد تمام عیار با اخبار و مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام ۲۲۱
۲-۲-۹-۳- مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام و پدیده‌ی وضع و غلو ۲۲۳
۲-۲-۱۰- آثار انحراف و تحول در اخبار مناقب ۲۲۴
۲-۲-۱۰-۱- خدشه به‌سیمای قدسی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و موقعیت خاندانش ۲۲۵
۲-۲-۱۰-۲- انحراف در زمامداری جامعه (مرجعیت اصحاب به‌جای عترت) ۲۲۶
۲-۲-۱۱- نتیجه‌گیری ۲۲۸

فصل ۳: نقد و بررسی حدیثی در فضیلت ایرانیان ۲۳۱

۲-۳-۱- مقدمه: ۲۳۳
۲-۳-۲- بیان مسأله ۲۳۴
۲-۳-۳- بررسی نقل‌های روایات ۲۳۵
۲-۳-۳-۱- منابع اهل سنت ۲۳۵
۲-۳-۳-۱-۱- ایمان ۲۳۶
۲-۳-۳-۱-۲- دین ۲۳۷
۲-۳-۳-۱-۳- علم ۲۳۸
۲-۳-۳-۲- منابع امامیه ۲۳۸
۲-۳-۳-۲-۱- ایمان ۲۳۸
۲-۳-۳-۲-۲- دین ۲۳۸
۲-۳-۳-۲-۳- علم ۲۳۹
۲-۳-۴- دلالت روایت ۲۴۰
۲-۳-۴-۱- واژه‌شناسی ۲۴۰
۲-۳-۴-۱-۱- ثریا ۲۴۰
۲-۳-۴-۱-۲- فارس ۲۴۱

www.ketab.ir

۲-۳-٤-۲- تعیین مصادیق ۲٤۳
۲-۳-۵- دیدگاه‌های مختلف در برخورد با روایات ۲٤۵
۲-۳-۵-۱- جعلی بودن روایات ۲٤۵
۲-۳-۵-۲- ترجیح یک نقل بر دیگری ۲٤٦
۲-۳-۵-۳- معتبر دانستن روایات ۲٤۷
۲-۳-۵-۳-۱- تصریح‌کنندگان به صحت ۲٤۸
۲-۳-۵-۳-۲- صحت ضمنی ۲٤۸
۲-۳-٦- پاسخ به شبهات دلالی (مضمونی) ۲۵۰
۲-۳-۷- نقد متن حدیث ۲۵۱
۲-۳-۹- نقد سندی ۲۵۲
۲-۳-۹-۱- نقد سندی روایات اهل سنت ۲۵۲
۲-۳-۹-۲- نقد سندی روایات مجامع امامیه ۲۵۵
۲-۳-۱۰- نتیجه‌گیری ۲۵۸

فصل٤: جایگاه و فلسفه زیارت قبور در آیات و روایات ۲۵۹

۲-٤-۱- طرح مسأله ۲٦۱
۲-٤-۲- ادله جواز زیارت قبور ۲٦۲
۲-٤-۲-۱- ادله قرآنی ۲٦۲
۲-٤-۲-۲- ادله روایی ۲٦٤
۲-٤-۲-۲-۱- روایات اهل سنت ۲٦٤
۲-٤-۲-۲-۲- روایات شیعی ۲٦٦
۲-٤-۳- سیره مسلمین و اعتبار عقلایی در زیارت قبور ۲٦۸
۲-٤-۳-۱- سیره مسلمین در زیارت قبور ۲٦۹
۲-٤-۳-۲- اعتبار عقلایی بر جواز زیارت قبور ۲٦۹
۲-٤-٤- فلسفه زیارت اهل قبور ۲۷۰
۲-٤-٤-۱- تکریم مؤمن و صاحب قبر ۲۷۰
۲-٤-٤-۲- عبرت‌گیری جهت زائر و ازبین‌رفتن‌زنگارهای‌غفلت‌ازدل‌او ۲۷۰

www.ketab.ir

۲-٤-٤-۳- مجال مغفرت‌خواهی برای مؤمنان ۲۷۲
۲-٤-٤-٤- تجدید میثاق در زیارت مزار پیشوایان معصوم علیهم‌السلام ۲۷۲
۲-٤-٥- شبهات وارده بر زیارت قبور و نقد آنها ۲۷۳
۲-٤-٥-۱- شبهه ظهور شرک و بدعت در زیارت اهل قبور ۲۷۳
۲-٤-٥-۱-۱- نقد شبهه‌ی شرک ۲۷٤
۲-٤-٥-۱-۲- نقد شبهه‌ی بدعت ۲۷٦
۲-٤-٥-۲- شبهه عدم جواز زیارت قبور برای بانوان ۲۷۸
۲-٤-٥-۲-۱- نقد شبهه‌ی عدم جواز زیارت قبور برای بانوان ۲۷۸
۲-٤-٦- نتیجه‌گیری ۲۸۰

فصل۵: معنا شناسی «تعمق» در روایات ۲۸۳

۲-٥-۱- مقدمه ۲۸٥
۲-٥-۲- طرح مسأله ۲۸٥
۲-٥-۳- تعمّق در معنای لغوی ۲۸٦
۲-٥-٤- تعمّق در منابع روایی ۲۸۸
۲-٥-٥- بررسی مفهومی یک روایت ۲۹۱
۲-٥-٦- نتیجه‌ی فصل ۲۹۷

فصل٦: بررسی تطبیقی روایات فریقین درتشریع عمره‌ی تمتع ۲۹۹

۲-٦-۱- مقدمه ۳۰۱
۲-٦-۲- طرح مسأله ۳۰۱
۲-٦-۳- تشریع عمره‌ی تمتع در حجةالوداع ۳۰۲
۲-٦-٤- جایگاه عمره‌ی تمتع در روایات اهل سنت ۳۰٤
۲-٦-٤-۱- روایات اهل سنت در تشریع عمره‌ی تمتع ۳۰٥
۲-٦-٤-۲- روایات مقابل با تشریع عمره‌ی تمتع ۳۰۷
۲-٦-٥- نقد و بررسی روایات مخالف با جواز عمره‌ی تمتع ۳۰۹
۲-٦-٦- علت تشریع عمره‌ی تمتع ضمن ماه‌های حج ۳۱۱

www.ketab.ir

۲-٦-٦-۱- تعدد سفرهای زیارتی به مکه ۳۱۲
۲-٦-٦-۲- باقی ماندن ایام طولانی در حال احرام ۳۱۳
۲-٦-۷- پاسداری از عمره‌ی تمتع در سیره‌ی معصومان علیهم‌السلام ۳۱۳
۲-٦-۸- نتیجه ۳۱۵

فصل۷: جایگاه حدیث «قرب‌نوافل» در منابع فریقین و بررسی ۳۱۷

۲-۷-۱- مقدمه ۳۱۹
۲-۷-۲- طرح مسأله ۳۲۰
۲-۷-۳- بحثی درباره‌ی نوافل ۳۲۰
۲-۷-٤- مآخذ حدیث ۳۲۲
۲-۷-٥- بررسی اسناد حدیث «قرب نوافل» ۳۲۷
۲-۷-٥-۱- نظر محدثان سنّی درباره‌ی سند حدیث ۳۲۷
۲-۷-٥-۲- نظر محدثان شیعه درباره‌ی سند حدیث ۳۳۰
۲-۷-٥-۳- جمعبندی وضعیت سندی حدیث ۳۳۲
۲-۷-٦- فقه‌الحدیث‌روایت قرب‌نوافل از نگاه عارفان و محدثان ۳۳۲
۲-۷-٦-۱- برداشت عرفا از حدیث ۳۳۳
۲-۷-٦-۱-۱- نظر غزالی ۳۳۳
۲-۷-٦-۱-۲- نظر عطار نیشابوری ۳۳٤
۲-۷-٦-۱-۳- نظر ابن‌عربی ۳۳٥
۲-۷-٦-۱-٤- نظر مولوی ۳۳۸
۲-۷-٦-۱-٥- نظر صدر الدین قونوی ۳۳۹
۲-۷-٦-۱-٦- نظر سعید الدین فرغانی ۳۳۹
۲-۷-٦-۱-۷- نظر شبستری ۳٤۰
۲-۷-٦-۱-۹- نظر سید حیدر آملی ۳٤۱
۲-۷-٦-۱-۹- نظر جامی ۳٤۲
۲-۷-٦-۱-۱۰- نظر ملاصدرا ۳٤۳
۲-۷-٦-۲- دیدگاه محدثان درباره‌ی مفهوم حدیث ۳٤٤

www.ketab.ir

۲-۷-٦-۲-۱- نظرات محدّثان سنّی درباره‌ی مفهوم حدیث ۳٤٤
۲-۷-٦-۲-۱-۱- بیهقی ۳٤٥
۲-۷-٦-۲-۱-۲- ابن جوزی ۳٤٥
۲-۷-٦-۲-۱-۳- ابن حجر عسقلانی ۳٤٦
۲-۷-٦-۲-۲- نظرات محدّثان شیعه درباره‌ی مفهوم حدیث ۳٤٦
۲-۷-٦-۲-۲-۱- ملا صالح مازندرانی ۳٤٦
۲-۷-٦-۲-۲-۲- فخر الدین طریحی ۳٤۷
۲-۷-٦-۲-۳-۳- شیخ حرّ عاملی ۳٤۷
۲-۷-٦-۲-٤- علّامه مجلسی ۳٤۹
۲-۷-۷- ارزیابی تبیین محدّثان از حدیث ۳٥۲
۲-۷-۹- برداشتی از حدیث دو پرتو خطبه‌ی هفتم نهج‌البلاغه ۳٥٤
۲-۷-۱۰- ارزیابی برداشت عارفان از حدیث ۳٥٥
۲-۷-۱۰-۱- ناهمخوانی با سیاق حدیث ۳٥٥
۲-۷-۱۰-۲- ناسازگاری نظریه‌ی وحدت وجود با مدلول آیات و روایات ۳٥۷
۲-۷-۱۰-۳- ناسازگاری تلقی ابن عربی از توحید افعالی با آیات و روایات ۳٥۷
۲-۷-۱۱- نتایج ۳٥۸

بخش ۳: مباحث گوناگون از منظر فقه‌الحدیث روایات ۳٦۱

فصل ۱: عوامل بصیرت از نگاه امام علی علیه‌السلام ۳٦۳

۳-۱-۱- مقدمه ۳٦٥
۳-۱-۲- طرح مسأله ۳٦٦
۳-۱-۳- تقوا ۳٦۷
۳-۱-۳-۱- محبوب‌ترین بندگان خدا ۳٦۷
۳-۱-۳-۲- نشانه‌هایی برای هوشیاران ۳۷۰
۳-۱-۳-۳- تقوا و دوری از شبهه ۳۷۳
۳-۱-۳-٤- تقوا و امید آفرینی ۳۷٥

www.ketab.ir

۳-۱-۳-۵- تقوا، زُداینده ظلمت دل ۳۷۶
۳-۱-۳-۶- نور افشانی بر زوایای تاریک قلب‌ها ۳۷۷
۳-۱-٤- زهد ۳۷۸
۳-۱-٤-۱- زهد و آگاهی بر عیوب ۳۷۹
۳-۱-٤-۲- بصیرت در پرتو «معرفت به دنیا» ۳۷۹
۳-۱-۳-۳- عاملان با بصیرت ۳۸۰
۳-۱-۵- تفکر ۳۸۲
۳-۱-۵-۱- تفکر، زمینه ساز بصیرت ۳۸۲
۳-۱-۵-۲- اندیشه، پدیدار کننده نور ۳۸۳
۳-۱-۵-۳- تفکر، آینه‌ی دریافت حقیقت ۳۸٤
۳-۱-۵-٤- ارزش علم ناشی از تفکر ۳۸٤
۳-۱-٦- عبرت ۳۸٤
۳-۱-٦-۱- عبرت، کلید بصیرت ۳۸۵
۳-۱-٦-۲- عبرت و دوری از شبهات ۳۸۵
۳-۱-٦-۳- عبرت، بیم دهنده‌ی ناصح ۳۸٦
۳-۱-۷- نتایج فصل ۳۸٦

فصل۲: رویکرد تربیتی از منظر علی‌علیه‌السلام با تأکید برعقل مطبوع و ۳۸۹

۳-۲-۱- مقدمه ۳۹۱
۳-۲-۲- تمهید ۳۹۱
۳-۲-۳- اهمیت عقل در تعلیم و تربیت ۳۹۳
۳-۲-٤- اصول تربیتی مرتبط با عقل ذاتی در انسان ۳۹۵
۳-۲-٤-۱- اصل عدل ۳۹۵
۳-۲-٤-۱-۱- روش اعطای بینش در باب خودشناسی ۳۹٦
۳-۲-٤-۱-۲- روش آموزش انفرادی ۳۹۷
۳-۲-٤-۱-۳- روش تساوی و نفی تبعیض آموزشی ۳۹۷
۳-۲-٤-۲- اصل آمادگی ۳۹۸

www.ketab.ir

۳-۲-٤-۲-۱- روش توجه به پیش‌نیازهای آموزشی ۳۹۸
۳-۲-٤-۳- اصل قابلیت فزونی و تقویت عقل مسموع ۳۹۹
۳-۲-٤-۳-۱- روش اقتباس ازطبیعت وطبیعت‌گرایی درآموزش طبق ۳۹۹
۳-۲-٤-۳-۲- الگوسازی و الگوپذیری ٤۰۱
۳-۲-٤-۳-۳- روش تجربه‌اندوزی ٤۰۲
۳-۲-٤-۳-٤- روش تعبد ٤۰۲
۳-۲-٤-٤- اصل قابلیت اشتراک و همیاری عقول انسانی با یکدیگر ٤۰٤
۳-۲-٤-٤-۱- روش آموزش گروهی ٤۰٥
۳-۲-٥- نتیجه‌گیری ٤۰٥

فصل۳: روایات لوح فاطمه علیها السلام اعتبار و پیام‌ها..... ٤۰۷

۳-۳-۱- مقدمه ٤۰۹
۳-۳-۲- درآمد ٤۱۰
۳-۳-۳- نص و امامت در دیدگاه شیعیان ٤۱۱
۳-۳-٤- حدیث لوح از منظر روایات علمای شیعی ٤۱٤
۳-۳-٥- شرح محتوایی حدیث لوح ٤۱۷
۳-۳-٥-۱- توحید در حدیث لوح ٤۱۷
۳-۳-٥-۲- نبوت در حدیث لوح ٤۱۹
۳-۳-٥-۳- امامت در حدیث لوح ٤۲۳
۳-۳-٥-٤- امیر مؤمنان برترین اوصیاء ٤۲٤
۳-۳-٥-٥- گرامیداشت پیامبر صلی الله علیه و آله به سبب حسنین علیهما السلام ٤۲٥
۳-۳-٥-٦- جریان امامت در نسل امام حسین علیه السلام ٤۲٦
۳-۳-٥-۷- تداوم هدایت الهی به تداوم امامت ٤۲۷
۳-۳-٥-۹- انکار یکی از امامان به منزله‌ی انکار همه‌ی آنان ٤۲۷
۳-۳-٥-۱۰- به کمال رسیدن رشته‌ی امامت به وسیله‌ی امام زمان علیه السلام ٤۲۸
۳-۳-٥-۱۱- کمالات پیامبران در امام زمان علیه السلام ٤۲۹
۳-۳-٥-۱۲- معاد در حدیث لوح ٤۲۹

www.ketab.ir

۳-۳-۵-۱۳- مهدویت در حدیث لوح ٤۳۰
۳-۳-۵-۱٤- پیشگویی وقایع عصر ائمه علیهم‌السلام در حدیث لوح ٤۳۱
۳-۳-٦- تاریخ ائمه علیهم‌السلام به روایت لوح فاطمه(س) ٤۳۲
۳-۳-٦-۱- امام حسن علیه‌السلام ٤۳۲
۳-۳-٦-۲- امام حسین علیه‌السلام ٤۳۳
۳-۳-٦-۳- امام سجاد علیه‌السلام ٤۳٤
۳-۳-٦-٤- امام باقر علیه‌السلام ٤۳۵
۳-۳-٦-۵- امام صادق علیه‌السلام ٤۳۵
۳-۳-٦-٦- امام کاظم علیه‌السلام ٤۳٦
۳-۳-٦-۷- امام رضا علیه‌السلام ٤۳۷
۳-۳-٦-۸- امام جواد علیه‌السلام ٤٤۱
۳-۳-٦-۹- امام هادی علیه‌السلام ٤٤۱
۳-۳-۷- تاریخ غیبت در حدیث لوح ٤٤۲
۳-۳-۸- نتیجه ٤٤۳

فصل ٤: حل تعارض روایات ذبائح اهل کتاب در جوامع حدیثی شیعه ٤٤۵

۳-٤-۱- مقدمه ٤٤۷
۳-٤-۲- طرح مسأله ٤٤۷
۳-٤-۳- دسته‌بندی روایات مرتبط ٤٤۸
۳-٤-۳-۱- روایات نهی مطلق ٤٤۹
۳-٤-۳-۲- روایات نهی از ذبیحه غیر اهل کتاب ٤۵۰
۳-٤-۳-۳- حلیت ذبائح اهل کتاب به شرط تسمیه ٤۵۳
۳-٤-۳-٤- حلیت بی‌قید و شرط ذبائح اهل کتاب ٤۵۷
۳-٤-٤- دفع اشکال تعارض روایات با قرآن ٤٦۰
۳-٤-۵- نتیجه‌گیری ٤٦۲

منابع ٤٦۵

www.ketab.ir

نمایه‌ها ٤٩٩

مقدمه ٥٠١

فهرست آیات ٥٠٧

فهرست روایات ٥١٣

فهرست اعلام ٥٣٥

نمایه موضوع ٥٤٧

www.ketab.ir

پیشگفتار

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه‌السلام قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه‌السلام: «یَا بُنَیَّ اعْرِفْ مَنَازِلَ الشِّیعَةِ عَلَی قَدْرِ رِوَایَتِهِمْ وَ مَعْرِفَتِهِمْ، فَإِنَّ الْمَعْرِفَةَ هِیَ الدِّرَایَةُ لِلرِّوَایَةِ وَ بِالدِّرَایَاتِ لِلرِّوَایَاتِ یَعْلُو الْمُؤْمِنُ إِلَی أَقْصَی دَرَجَاتِ الْإِیمَانِ، إِنِّی نَظَرْتُ فِی کِتَابٍ لِعَلِیٍّ ع فَوَجَدْتُ فِی الْکِتَابِ أَنَّ قِیمَةَ کُلِّ امْرِئٍ وَ قَدْرَهُ مَعْرِفَتُهُ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی یُحَاسِبُ النَّاسَ عَلَی قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِی دَارِ الدُّنْیَا.»[1]

خدا را سپاس می‌گویم که به فاصله‌ی کوتاهی پس از تألیف کتاب شناخت حدیث (مبانی فهم متن ــ اصول نقد سند)، اینک دفتر دوم از مجموعه مقالات فقه‌الحدیثی آماده‌ی طبع و تقدیم به حضور علاقمندان حدیث شده است. مجموعه‌ی حاضر شامل ۱۶ مقاله است که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۳ در مجلات معتبر علمی و بعضاً همایش‌ها و یادنامه‌های علمی ارائه و منتشر شده و اکنون پس از انجام اصلاحات کیفی مورد نیاز و اعمال ویراستاری فنی، خصوصاً اقدامات لازم جهت یکسان‌سازی مطالب از جهت ارتباط فصول با یکدیگر، نظام مأخذدهی واحد و... در اختیار علاقمندان به مباحث علوم حدیث به ویژه اساتید و دانشجویان محترم علوم قرآن و حدیث قرار می‌گیرد.

۱- ابن بابویه، معانی الأخبار، ۱.

www.ketab.ir

اما گزارش اجمالی مباحث کتاب و سابقه‌ی انتشار یا ارائه‌ی آنها به قرار زیر است:

بخش اول: شامل مباحثی پایه‌ای در دانش فقه‌الحدیث است که خود از بخش‌هایی به شرح زیر تشکیل شده است:

فصل اوّل: با عنوان «درآمدی بر سبک‌شناسی کلام نبوی» نگارش یافته که حاصل تألیف اینجانب و دوست دانشورم جناب آقای دکتر ابوالقاسم اوجاقلو است. این بخش نخستین بار به عنوان یک مقاله‌ی علمی ـ پژوهشی در مجله‌ی «تحقیقات علوم قرآن و حدیث» دانشگاه الزهراء(س) به شماره‌ی ۲۱ به چاپ رسید.

فصل دوم: در اصل مقاله‌ای با عنوان «کارکردهای نقد متنی احادیث نزد محدثان متقدم امامی» بوده که با همکاری جناب آقای دکتر حمید باقری تألیف شده و در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی پژوهش‌های قرآن و حدیث دانشکده‌ی الهیات و معارف اسلامی در سال ۱۳۹۱ به چاپ رسید.

فصل سوم: این فصل که عنوان آن «حجیت و نقش دانش‌های بشری در فهم و نقد روایات از دیدگاه علامه شعرانی» است، در اصل مقاله‌ای بوده که با همکاری آقای دکتر علیرضا طبیبی نگارش یافته و در سال ۱۳۸۷ در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی علوم حدیث به شماره‌ی ٤٨ انتشار یافت.

فصل چهارم: «روش‌های فقه‌الحدیثی فیض کاشانی در الوافی» که به سفارش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تألیف گردید و در سال ۱۳۹۲ در یادنامه‌ی محمد بن مرتضی معروف به فیض کاشانی به طبع رسید.

فصل پنجم: «عقل و نقل در دیدگاه سید مرتضی و پی‌جویی رابطه‌ی آن دو در آثار او» در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی پژوهش‌های قرآن و حدیث، دوره‌ی٤٧ شماره‌ی۱ بهار۱۳۹۳ با مشارکت آقای حامد شریعتی نیاسر و آقای محمدرضا

www.ketab.ir

شاهرودی به طبع رسید.

بخش دوم: این فصل شامل بررسی‌هایی تطبیقی در فقه‌الحدیث پاره‌ای از روایات به شرح زیر است:

فصل اوّل: با عنوان «بررسی حدیث تجلّی‌خداوند به‌صور مختلف ونقد برداشت ابن‌عربی از آن» نگارش یافته که تألیف مشترک اینجانب و آقای مصطفی آذرخشی بوده و نخستین‌بار در مجله‌ی علمی ــ پژوهشی، پژوهش دینی به شماره‌ی ۲۱ در سال ۱۳۸۹ منتشر گردید.

فصل دوم: دراصل مقاله‌ای باعنوان «اخبار مناقب اهل‌بیت علیهم‌السلام میراث مشترک امت» بوده که با همکاری آقای دکتر علیرضا حیدری‌نسب تألیف شده و در سال ۱۳۸۷ در مجله‌ی مقالات و بررسی‌ها به شماره‌ی ۸۸ به زیور طبع آراسته گردید.

فصل سوم: این فصل با عنوان «نقد و بررسی حدیثی در فضیلت ایرانیان» تألیف مشترک اینجانب با آقای یحیی میرحسینی است که در سال ۱۳۸۹ در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی حدیث‌پژوهی کاشان به شماره‌ی ٤ به چاپ رسید. همزمان با چاپ مقاله‌ی حاضر، مجله‌ی علمی ـ پژوهشی علوم حدیث با شماره‌ی ۵۸ نیز اقدام به انتشار آن نموده است.

فصل چهارم: با عنوان «جایگاه و فلسفه‌ی زیارت قبور در آیات و روایات» حاصل تألیف مشترک اینجانب و خانم طاهره مولایی است. این فصل در اصل مقاله‌ای بوده که به همایش صحیفهٔ رضویه در که در دانشگاه امام صادق علیه‌السلام برگزار گردید، ارائه شده و در مجموعه مقالات همین همایش نیز در سال ۱۳۹۲ به چاپ رسید.

فصل پنجم: این فصل با عنوان «معناشناسی تعمق در روایات» سامان یافته و در اصل مقاله‌ای پژوهشی بوده که با همکاری فاضل ارجمند آقای مصطفی آذرخشی

www.ketab.ir

تألیف گردید. معناشناسی تعمق در روایات نخستین بار در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی پژوهش‌نامه قرآن و حدیث، به شماره‌ی ٦ در سال ۱۳۸۸ به زیور طبع آراسته گردید.

فصل‌ششم: با عنوان «بررسی تطبیقی روایات فریقین درتشریع عمره‌ی تمتع» نگارش یافته که در اصل مقاله‌ای با همین عنوان بوده و نخستین بار در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی حدیث‌پژوهی به شماره‌ی ۲ و در سال ۱۳۸۸ منتشر گردید.

فصل هفتم: مقاله‌ای با عنوان «جایگاه حدیث قرب نوافل در منابع فریقین و بررسی تطبیقی رویکرد عرفا و محدثان نسبت به آن» بوده که توسط اینجانب و آقای مصطفی آذرخشی پردازش گردید و در سال ۱۳۸۹ در مجله‌ی علمی ـ پژوهشی پژوهش‌نامه‌ی قرآن و حدیث به شماره‌ی ۷ انتشار یافت.

بخش سوم: این فصل حاوی مباحث گوناگون و متفرقی از منظر فقه‌الحدیث روایات و شامل بخش‌هایی به شرح زیر است:

فصل اول: پژوهشی درباره‌ی «عوامل بصیرت از نگاه امام علی علیه‌السلام» است که با همکاری یکی از دوستان فاضل به نام حسین سهرابی نگارش یافته و در مجله‌ی پژوهش و اندیشه به شماره‌ی ۱۷ در سال ۱۳۸۹ به چاپ رسید.

فصل دوم: با عنوان «رویکرد تربیتی از منظر علی علیه‌السلام با تأکید بر عقل مطبوع و مسموع» است که با همکاری سرکار خانم مریم عشوری، تألیف شده و نخستین بار در مجله‌ی پژوهش در بصیرت و تربیت اسلامی به شماره‌ی ۲۰ و در سال ۱۳۹۰ به زیور طبع آراسته گردید.

فصل سوم: این فصل به کنکاش و بررسی «روایات لوح فاطمهٔ زهرا(س)» پرداخته و اعتبار و پیام‌های این روایات را مورد بررسی قرار می‌دهد. این پژوهش در اصل مقاله‌ای با همین‌عنوان است‌که با همکاری سرکارخانم مهین خمارلو تهیه

www.ketab.ir

شده و درمجله‌ی علمی ــ ترویجی سفینه شماره‌ی ۳۵ درسال ۱۳۹۱ منتشر گردید.

فصل چهارم: آخرین فصل فصل سوم پژوهشی در خصوص «حل تعارض روایات ذبائح اهل کتاب در جوامع حدیثی شیعه» است که با همکاری آقای حمید مدرسی تألیف شده و نخستین بار در مجله‌ی علمی ــ پژوهشی پژوهش‌نامه‌ی قرآن و حدیث به شماره‌ی۹ در سال ۱۳۹۰ منتشر گردید.

در خاتمه وظیفه‌ی خود می‌دانم که بار دیگر سپاسگزاری خود را از دوستان پژوهشگری که مطالب کتاب حاضر با همت والای آنها به بار تحقیق نشسته و نیز از مسئولان محترم مؤسسه‌ی فرهنگی ـ انتشاراتی نبأ که زمینه‌ی انتشار کتاب را فراهم ساخته تشکر کرده و مزید توفیقات آنان را در انجام پژوهش‌های دیگر و نشر معارف اهل بیت علیهم‌السلام آرزو می‌کنم، علاوه بر آن لازم است از نور چشمم خانم فاطمه معارف که زحمت حروفچینی کتاب را در مراحل اولیه به عهده گرفته و نیز دوستان گرامی آقای محمد نعمتی که در امر تصحیح و یکسان‌سازی فصول کتاب صمیمانه به یاری اینجانب پرداخت و نیز آقای حمید سلیم گندمی که در کار استخراج نمایه‌ها مساعدت کردند قدردانی و سپاسگزاری کنم.

وَآخِرُ دَعْوانا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ، وَمِنَ اللهِ التَّوفیق

دانشگاه تهران
مجید معارف
زمستان ۱۳۹۳

www.ketab.ir